

GEMEENTE ALS HERBERG.

door Jurjen Beumer.

'...en hij zette hem op zijn eigen rijdier, bracht hem naar een herberg en verzorgde hem.' Lukas 10:34

De kerk van de toekomst, hoe zal die er uit zien? Er wordt hierover veel gedacht en er wordt veel op gestudeerd. Er is veel zorg over die toekomst, ook in Haarlem.

Maar weet U, ik geloof niet zo in die kommer-en-kwel verhalen over de christelijke gemeente. Tenminste, tenminste, als je je blik verlegt en verder wilt kijken dan de eigen kerkelijke neus lang is. Wie alleen kijkt naar het officiële circuit, naar kerkordes en SOW-processen; ja, dat gekissebis daar word je vaak niet vrolijker van. Wat zal daar van moeten worden? Maar wie over die eigen beperkte kerkgrenzen wil kijken, ook over de eigen landsgrenzen, die valt van de ene verbazing in de ander.

Stel dat de officiële kerken al die experimenten aan haar rand eens zou opnemen in haar beleid, als bouwsteentjes voor een nieuwe kerk. Een christelijke gemeenschap die de uitdagende vragen van de 21ste eeuw echt aandurft, en dat nu eens verwerkt in een nieuwe kerkorde.

Vandaag wil ik in alle bescheidenheid zo'n bouwsteentje onder uw aandacht brengen. Wij noemen dat bij ons in het Sociaal Basis Pastoraat (SBP), *de gemeente als herberg*; ons Aanloopcentrum aan de Gedempte Oude Gracht.

Mede met het oog op mijn werk hier in Haarlem reis ik nogal wat rond. In Nederland en daarbuiten op zoek naar nieuwe vormen van kerk-zijn. Ik moet u zeggen dat ik steeds enthousiaster raak. Er gebeurt zoveel even terzijde van dat officiële kerkelijke circuit dat uitermate opbeurend is. Veel mensen denken dat de kerk een afgeschreven zaak is (ook mensen binnen de kerk). Maar wie zich op zijpaden waagt ziet zoveel bemoedigends. In kleine basisgroepen in Brazilië en andere Latijnsamerikaanse landen, in charismatische groepen, in christelijke leefgemeenschappen. We hebben opo dit moment contact met een kerkelijk projekt in het zwarte Harlem-New York. 't Is ongelooflijk, maar met de rug tegen de muur ontwikkelt zich een *kerk-in-verzet*. Maar ook wat ik bijvoorbeeld in Parijs zag en meemaakte; een nieuwe kloosterorde in het hartje van de stad. *Kerk-in-gebed* midden in een grote metropool. En niet te vergeten de vele vrouw-en-geloof-groepen aan de rand van de kerk. Temidden van dit alles ontwikkelt zich een nieuwe kerk, een nieuwe spiritualiteit.

Al dit soort ervaringen hebben ons doen besluiten tot het idee 'kerk als herberg', we doen het al weer vijf jaar. Je deuren openzetten, zomaar voor iedereen. Een plaats van welkom waar niets hoeft maar wel veel mag. Je mag er zomaar jezelf zijn. Pastorale broedplaatsen waar niet een of andere psychologische therapie centraal staat, maar in eerste instantie gewoon een kop koffie en een luisterend oor. Plaatsen waar niet een professioneel sfeertje heerst, waar niet het institutionele van afdruipt, maar waar het woord 'gastvrij' centraal staat. Zoals het werk in en rond de Pauluskerk in Rotterdam, of het Aandachtscentrum in Den Haag, een stiltecentrum in Hoog Catharijne in Utrecht. Laagdrempelige plaatsen van ontmoeting, waar vooral mensen die letterlijk en figuurlijk in de kou zijn komen te staan een luisterend oor vinden. De gemeente als herberg.

*'De herberg is het voorlopige thuis voor degenen, die op reis zijn en hun vaste woonplaats hebben verlaten. De deur is nooit op slot. Je kunt er altijd terecht om te eten en te slapen, om je dorst te lessen en uit te rusten. Er is ruimte voor ieder zonder onderscheid, zelfs voor vreemdelingen en zwervers. Onverwacht, onaangekondigd, zonder dat er op je gerekend was, kun je binnen komen. Er wacht een thuis: mensen die je ontvangen, met wie je praat, die naar je luisteren. Ze laten je zijn die je bent en zelf laat je hen in hun waarde. Er worden verhalen uitgewisseld: verhalen waarin levens elkaar ontmoeten. Een samenzijn ontstaat, waarin ieder wordt wat hij of zij is.'*¹

Want er zijn tallozen, vele mannen, vrouwen en kinderen die langs 's heren wegen gaan en moe zijn, of geen plaats meer hebben, uitgerangeerd, aan de kant geschoven, verslaafd of versloofd. Er is op hen ingebeukt, ze lopen verdwaald. Nee, het gaat niet alleen over anderen, want wie wil zelf niet vertroost worden? Het is waar, de weg van mensen, van U en van mij gaat niet altijd zo we zelf zouden willen. En dan zoeken we een herberg. Maar, wie brengt ons daar? Want we zijn afgedwaald, sterker nog, we gaan helemaal een verkeerde kant op. ... 'de' weg is van Jericho naar Jeruzalem (*de richting is van*

Jericho naar Jeruzalem), van Goede Vrijdag naar Pasen, van Kyrie naar Gloria. Maar in ons bijbelge-deelte staat: 'Een zeker mens daalde af van... Jeruzalem naar Jericho...': dat gaat fout, dat is de verkeerde richting, ... 'en viel in handen van rovers, die hem niet alleen uitschudden, maar ook slagen gaven en weggingen, terwijl zij hem halfdood lieten liggen.' (vs 30) Wie is dat waarvan staat 'een zeker mens', wie durft het aan om alle narigheid en ellende tegemoet te gaan, om 'rovers' in het gezicht te kijken.

Bij rovers moeten we niet denken aan wat avontuurlijke struikrovers, maar veeleer aan fanatieke verzetsgroepen als de Zeloten. Hun inzet is misschien goed, maar hun methoden werken averechts; bijvoorbeeld daar geweld te gebruiken, een verleiding voor extreem rechts en extreem linkse groepen. Geweld richt zich op den duur altijd tegen jezelf. 'Het is geen toeval, dat deze terroristen zich in de streken langs de weg van Jeruzalem naar Jericho ophouden, want zij hadden steunpunten in de holen en spelonken van de Judese woestijn, van waaruit ze, ondersteund door het landvolk, hun akties in het land ondernamen. Met goederen beladen kwam menig reiziger deze weg af. Op deze goederen loerden ze, niet uit roofzucht, maar omdat ze die goederen nodig hebben.' ⁱⁱ

Daar ligt dan die mens, zoals tallozen tegenwoordig: uitgekleeft, vertrappt, behandeld als *niet*-mens. Als je juridische procedure als vluchteling afgelopen is dan ga je in Nederland tegenwoordig meteen naar een gevangenis, alsof je een misdadiger bent, alsof je niet vele, vele wonden hebt, aan lichaam en ziel. Maar weer, het zijn niet alleen de anderen, de bekende nooddruftigen die daar liggen, ook jij en ik in onze duizend-en-een zorgen en vermoedheden. Hoe dicht ligt het persoonlijke niet tegen het politiek-maatschappelijke?

Het verhaal is bekend. Te bekend wellicht om de essentie te vatten? We zullen zien. Een priester komt 'aan de overzijde voorbij'. Een Leviet gaat deze halfdode mens ook 'aan de overzijde voorbij'. 'De priesters hebben de macht. De eerdergenoemde Zeloten willen de macht. ... De terrorist slaat de mens neer, de priester laat hem liggen.' ⁱⁱⁱ

Dan komt de Samaritaan. Ook een mens tussen twee vuren. Nauwelijks gezien door de Judeeërs en religieus geminacht door de priesterklasse. Het evangelie zet altijd onze verwachtingen op de kop, ook nu. Want deze Samaritaan wordt 'met ontferming bewogen'. Deze beeldspraak moeten we letterlijk nemen. Het is een mens die letterlijk in elkaar krimpt omdat hij of zij onrecht ontwaart, omdat hij of zij daar niet tegenop kan. De uitdrukking 'met ontferming bewogen' wordt in het evangelie bijna altijd voor Jezus gereserveerd. 'Jezus, de schare ziende werd 'met ontferming bewogen'. Je kunt vertalen: hij werd in het ingewand ontstoken. ^{iv} Je darmen gaan opspelen, je wordt onpasselijk zo trek je het je aan. Geloof is ten diepste zou ik willen zeggen niet alleen een zaak van het verstand, het hart, het gevoel, maar het zakt tot in je onderbuik; met ontferming bewogen. Dit overkomt die Samaritaan en wat daarna volgt laat zich vanuit die ontferming vertalen; hij komt in de nabijheid van 'de mens', de anderen gingen aan de overzijde voorbij. Hij gaat naar hem toe, hij verbindt zijn wonden, letterlijk staat er 'hij verzorgt zijn trauma's. Want het zal je maar gebeuren die grote schokgolven in je leven. Dan giet hij olie en wijn op de wonden, zet hem op zijn eigen lastdier en brengt hem naar ... een herberg.

Olie, wijn, een lastdier. Voor de goede verstaander trilt bij elk woord een ander evangelieverhaal mee.

U weet, de inzet van deze gelijkenis is de vraag van de wetsgeleerde 'wie is mijn naaste' (vs 29). Voor de beantwoording van die vraag vertelt Jezus deze parabel. En weer komt het anders uit dan wij zouden denken. Het is niet zo dat wij maar even zouden kunnen uitzoeken wie onze naaste is, dat wij a.h.w. op zoek gaan en ons diakonaal/pastoraal aanbieden. Nee, want dan zouden wij centraal staan. "De naaste is niet de mens over wie ik mij ontferm, maar die zich over mij ontfermt." 3) Wij zijn het die daar aangeslagen en half ontziend langs de weg liggen. En de vraag is of wij ons willen laten meenemen naar de herberg om ons te laten genezen van onze trauma's. 'Mijn weldoener is mijn naaste. Want ik ben in nood, ik moet van ontferming leven.' ^v Pas wie dat inziet kan ook zelf tot naaste worden. Pas wie ervaart dat hij ook zelf vluchteling of drugsverslaafde zou kunnen zijn kan, zelf in de bijstand kan komen, zelf in pure nood kan geraken, pas hij of zij kan aan zoiets meedoen als 'dienstverlening'. Zo niet, dan overheersen paternalisme en superioriteitsgevoelens.

Zijn er plaatsen waar de Samaritaan van vandaag halfdode mensen veilig kan achterlaten? De gemeente van de Heer als herberg en de leden ervan als herbergier, waard en waardin. Dat beeld is mij lief geworden. Een nieuwe kerk, een nieuwe organisatie van onze kerken (ik sprak er in het begin over) zal m.i. deze dienst van de barmhartige Samaritaan, deze *diakonia* tot inzet moeten hebben.

Onze droom van vanochtend is de gemeente als een huis om in te wonen. Je voelt je er lekker en thuis. Het klimaat is dusdanig dat de geest van God ruim baan kan hebben. Het is een plaats voor allen die vermoeid en belast zijn. De gemeente als herberg, een plaats om te helen, om bij te komen; een plaats waar je trauma's tot rust worden gebracht.

Dat wij ons daar laten brengen door de barmhartige Samaritaan. Wie weet komt hij vanochtend, en anders vast morgen voorbij, ook hier in de Nieuwe Kerk. Willen wij ons laten verzorgen door Jezus zelf? Kom maar, wees maar niet bang. Hier mag je leven vanuit je hart, omdat je hier tot diep in je hart gekend wordt. Doe maar mee, en die nieuwe gemeente zal komen, echt waar. Hier is troost en bemoediging. Jezus zelf is de grote Trooster.

'... Troost wordt gegeven wanneer de verborgen levenskracht van jou en van mij weer wordt opgewekt. Wanneer die levenskracht van binnenuit opnieuw jouw verwonde plekken gaat doorstromen. Het zit hem vaak niet eens in woorden. Het zit hem in de blik, in de ontroering en de eerbied waarmee je wordt aangegeken. En als je je dan met een voorbehoudloze eerbied voelt aangegeken, begint je altijd zacht te huilen. Man, vrouw, jongen, meisje dat maakt geen verschil.'^{vi}

i.H. Andriessen, *Als de boer wakker is*, Hilversum 1977, p.

ii.G.H. ter Schegget, *De andere mogelijkheid, bijbelse theologie voor de kritische gemeente*, Baarn 1979, p.

iii.Idem, p.

iv.Th. Naastepad, *Acht gelijkenissen*, Kampen

v.Idem, p.

vi.De tekst is van Jan van Kilsdonk. De plaats waar ik deze woorden vond ben ik kwijt.